НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РОЗВЕДЕННЯ І ГЕНЕТИКИ ТВАРИН ІМЕНІ М.В.ЗУБЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН, доктор економічних наук, професор, академік НААН

_____ Ануш БАЛЯН

29 вересня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН З ОСНОВАМИ ПЛЕМІННОЇ СПРАВИ

Освітньо-наукова програма «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Спеціальність:
Н2 Тваринництво

Галузь знань:
Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Освітній ступінь – доктор філософії

Чубинське
2026

Робоча програма з дисципліни «Розведення сільськогосподарських тварин з основами племінної справи» для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії спеціальності Н2 Тваринництво, галузі знань – Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Розробник: доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН **Вдовиченко Ю.В.**

Рецензенти:

Жукорський О.М. –доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Бірюкова О.Д. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник

Робоча програма розглянута і затверджена на засіданні лабораторії розведення м'ясної худоби.

Протокол № 7 від 28 вересня 2026 року

Схвалено Вченою радою Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН

Протокол № 10 від 29 вересня 2026 року

Вдовиченко Ю.В., 2026 р.

1.Опис навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, що становить 5 кредитів ECTS.

Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість годин -	150
Кількість кредитів -	5
Місце в індивідуальному навчальному плані аспіранта	Основна
Рік навчання	1-й
Семестр	1-й
Лекції (годин)	30
Практичні (годин)	30
Самостійна робота (годин)	90
Вид підсумкового контролю	Залік

2. Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни – теоретична і практична підготовка здобувачів вищої освіти доктор філософії з розведення сільськогосподарських тварин та організації селекційно-племінної роботи у тваринництві за використання сучасної вітчизняної та міжнародної законодавчої бази з метою створення конкурентоспроможної галузі та забезпечення населення якісною продукцією.

Завданням навчальної дисципліни є надання здобувачам знань щодо сучасних систем розведення сільськогосподарських тварин та ведення племінної роботи з породами сільськогосподарських тварин у відповідності з основними положеннями та вимогами чинного законодавства України та ЄС, використання автоматизованих інформаційних систем для обліку показників продуктивності тварин та контролю селекції в стадах, комплексної оцінки тварин за результатами їх бонітування, розробки програм селекції, апробації селекційних досягнень.

У результаті вивчення дисципліни мають бути сформовані:

знання:

- стану галузі тваринництва України та основ племінної роботи з різними видами й породами сільськогосподарських тварин
- законодавчої бази галузі тваринництва України та ЄС;
- основних селекційних ознак, за якими проводять добір тварин та племінну роботу;
- основних підходів до оцінювання тварин різних порід і видів за комплексом ознак;
- племінного обліку у тваринництві та впровадження автоматизованих інформаційних систем управління стадом;
- методів створення нових порід, типів і ліній та їх апробацію;

➢ селекційно-племінних методів удосконалення сучасних порід.

- **вміння:**

➢ застосовувати законодавчу базу галузі тваринництва при вирішенні наявних проблем та з метою створення високопродуктивних стад;

➢ оцінювати сільськогосподарських тварин за основними ознаками добору;

➢ вести племінний облік, бонітувати тварин різних порід і видів;

➢ використовувати автоматизовані інформаційні системи у тваринництві для збору, обробки та використання зоотехнічного й племінного обліку;

➢ управляти племінною роботою в стадах молочного і м'ясного скотарства, свинарства, вівчарства тощо;

➢ створювати нові генотипи та апробувати їх;

➢ прогнозувати продуктивність тварин, розробляти програми селекції з породами й стадами.

Сформовані компетентності:

➢ Здатність розв'язувати комплексні проблеми з технології виробництва і переробки продукції тваринництва, проводити наукові дослідження з прогресивними, інноваційними та удосконаленими методичними підходами, які мають теоретичну цінність і практичне спрямування та вбачають глибоке переосмислення наявних й створення нових цілісних знань для здійснення інновацій у виробничій діяльності.

➢ Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, впевненості у собі, розвитку відповідних компетентностей.

➢ Знання та розуміння професійної діяльності, науки, інновацій та переоцінки існуючих знань і професійної практики.

➢ Здатність працювати в команді та володіти навичками міжособистісної взаємодії.

➢ Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально і громадянськи свідомо.

➢ Здатність використовувати професійні знання й уміння у галузі виробництва і переробки продукції тваринництва.

➢ Здатність обґрунтовувати методології й системи створення нових та удосконалення існуючих порід, типів, ліній, родин і кросів біологічних об'єктів тваринництва, проводити їх оцінювання за комплексом ознак

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Розведення і селекція сільськогосподарських тварин.

Галузь тваринництва України. Вчення про породу. Ріст, розвиток тварин.

Тема 2. Конституція, екстер'єр та інтер'єр сільськогосподарських тварин.

Вчення про конституцію і екстер'єр тварин. Типи конституції. Методи оцінки екстер'єру. Морфологічні, фізіологічні та біохімічні параметри тварин.

Тема 3. Методи розведення сільськогосподарських тварин.

Продуктивність тварин. Чистопородне розведення і схрещування. Міжвидова гібридизація тварин.

Тема 4. Племінна робота в галузі тваринництва

Основи племінної роботи. Організаційна структура та завдання племслужби України.

Тема 5. Законодавча база галузі тваринництва.

Основні закони, положення, порядки у тваринництві України та ЄС.

Тема 6. Основні ознаки відбору та оцінювання сільськогосподарських тварин.

Господарськи корисні ознаки тварин, за якими проводять відбір. Методи оцінювання селекційних ознак тварин різних видів і порід.

Тема 7. Методологічні підходи до комплексної оцінки тварин

Інструкції з бонітування тварин різних видів і порід. Форми племінного обліку тварин різних видів.

Тема 8. Автоматизація племінного обліку в тваринництві та управляння селекційним процесом за допомогою ЕОМ.

Створення автоматизованих інформаційні системи у тваринництві. Принципи збору, накопичення і обробки зоотехнічного та племінного обліку на ЕОМ. Автоматизовані системи управління стадом у молочному і м'ясному скотарстві, свинарстві, вівчарстві.

Тема 9. Методи створення сучасних генотипів та апробація селекційних досягнень.

Методи селекції і розведення при створенні нових порід, типів і ліній у тваринництві. Створення нових порід та їх структурних одиниць. Апробація селекційних досягнень.

Тема 10. Значення племінної справи у якісному удосконаленню тварин різних порід.

Методи прогнозування продуктивності тварин. Розробка програм селекції з породами сільськогосподарських тварин. Випробовування порід та тварин.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	усього	л	п	с.р.
Тема 1. Розведення і селекція сільськогосподарських тварин	18	4	4	10
Тема 2. Конституція, екстер'єр та інтер'єр сільськогосподарських тварин	18	4	4	10
Тема 3. Методи розведення сільськогосподарських тварин	14	2	2	10
Тема 4. Племінна робота в галузі тваринництва	14	2	2	10

Тема 5. Законодавча база галузі тваринництва	16	4	4	8
Тема 6. Основні ознаки відбору та оцінювання сільськогосподарських тварин	12	2	2	8
Тема 7. Методологічні підходи до комплексної оцінки тварин	18	4	4	10
Тема 8. Автоматизація племінного обліку в тваринництві та управляння селекційним процесом за допомогою ЕОМ	16	4	4	8
Тема 9. Методи створення сучасних генотипів та апробація селекційних досягнень	12	2	2	8
Тема 10. Значення племінної справи у якісному удосконаленню тварин різних порід	12	2	2	8
Усього годин по дисципліні	150	30	30	90

5.Теми практичних занять

Назви тем	К-сть годин
Тема 1. Розведення і селекція сільськогосподарських тварин	4
Тема 2. Конституція, екстер'єр та інтер'єр сільськогосподарських тварин	4
Тема 3. Методи розведення сільськогосподарських тварин	2
Тема 4. Племінна робота в галузі тваринництва	2
Тема 5. Законодавча база галузі тваринництва	4
Тема 6. Основні ознаки відбору та оцінювання сільськогосподарських тварин	2
Тема 7. Методологічні підходи до комплексної оцінки тварин	4
Тема 8. Автоматизація племінного обліку в тваринництві та управляння селекційним процесом за допомогою ЕОМ	4
Тема 9. Методи створення сучасних генотипів та апробація селекційних досягнень	2
Тема 10. Значення племінної справи у якісному удосконаленню тварин різних порід	2
Усього	30

6. Тематика самостійної роботи

Назви тем	К-сть годин
Тема 1. Розведення і селекція сільськогосподарських тварин	6
Тема 2. Конституція, екстер'єр та інтер'єр сільськогосподарських тварин	2
Тема 3. Методи розведення сільськогосподарських тварин	2
Тема 4. Племінна робота в галузі тваринництва	8
Тема 5. Законодавча база галузі тваринництва	10
Тема 6. Основні ознаки відбору та оцінювання сільськогосподарських тварин	10
Тема 7. Методологічні підходи до комплексної оцінки тварин	10
Тема 8. Автоматизація племінного обліку в тваринництві та управляння селекційним процесом за допомогою ЕОМ	20
Тема 9. Методи створення сучасних генотипів та апробація селекційних досягнень	12
Тема 10. Значення племінної справи у якісному удосконаленню тварин різних порід	10
Усього	90

Аудиторна самостійної роботи здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення практичних занять шляхом надання відповідей на питання вивчених тем, написання тез, есе тощо. Самостійна робота, що виконується за межами аудиторії охоплює підготовку до підсумкового семестрового контролю, атестації здобувачів вищої освіти та інших видів контрольних випробувань, участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо.

7. Методи навчання

- ✓ *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, інструктаж.
- ✓ *Наочні*: презентації, ілюстрація, спостереження.
- ✓ *Практичні*: практична робота, виробничо-практичні методи.
- ✓ З*а характером логіки пізнання* – аналітичний, індуктивний, метод
- ✓ *За характером та рівнем самостійної розумової діяльності здобувачів* – частково-пошуковий, пояснювально-демонстративний.
- ✓ *За активністю* – диспути, самооцінка знань, використання технічних засобів навчання, використання контролюючих тестів.
- ✓ *Інтерактивні технології навчання* – мультимедійні технології та

інші телекомунікації.

8. Форми контролю

Одним із обов'язкових елементів навчального процесу при вивченні дисципліни є проведення поточного контролю засвоєння знань та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Поточний контроль успішності здобувача вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

- ✓ виконання завдань під час практичних занять;
- ✓ оцінювання самостійної роботи;
- ✓ тестування.

Підсумковий контроль за дисципліною – **залік** у першому семестрі.

9. Розподіл балів, які отримують аспіранти з вивчення дисципліни

Вид	Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	∑
Виконання завдань під час практичних занять	4	4	4	3	3	3	3	3	4	4	35
Самостійна робота	4	4	4	3	3	3	3	3	4	4	35
Тестування										30	30
Всього	8	8	8	6	6	6	6	6	8	38	100

Поточний контроль успішності здобувача вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

- ✓ виконання завдань під час практичних занять та їх захист

шкала та критерії оцінювання :

5 балів - відмінне виконання з невеликою кількістю неточностей.
4 бали - вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилками.
3 бали - в цілому правильна робота з незначною кількістю помилок.
2 бали - непогано, але зі значною кількістю недоліків.
1 бал – завдання практично не виконане
0 балів – завдання не виконане і потребує повторного виконання.

- ✓ тестування

шкала та критерії оцінювання тестових завдань наступні:

25-30 балів - відмінне виконання з невеликою кількістю неточностей.
18-24 бали - в цілому правильна робота з незначною кількістю помилок.
10-17 бали - непогано, але зі значною кількістю недоліків.
4-9 бал – завдання практично не виконане
0 -4 балів – завдання не виконане і потребує повторного виконання.

✓ виконання завдань самостійної роботи

шкала та критерії оцінювання самостійної роботи наступні:

5 балів - відмінне виконання з невеликою кількістю неточностей.

4 бали - вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилками.

3 бали - в цілому правильна робота з незначною кількістю помилок.

2 бали - непогано, але зі значною кількістю недоліків.

1 бал – завдання практично не виконане

0 балів – завдання не виконане і потребує повторного виконання.

.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою **для заліку**
90-100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
63-74	D	
60-62	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Мультимедійне забезпечення, комп'ютери, стенди, методичні рекомендації.

11. Рекомендована література

Основна

1 Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії / Засуха Т. В., Зубець М. В., Сірацький Й. З. та інші. – К. : «Аграрна наука», 1999. – 512 с.

2 Розведення сільськогосподарських тварин / Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т., Коваленко В. П. та інші. – Біла Церква, 2001. – 400 с.

3 Розведення сільськогосподарських тварин / Мартишин Л. І., Мартишин І. В., Коваль І. І. – К. : Науково-методичний центр ВФПО, 2021. – 191 с.

4 Племінна робота. Довідник / Басовський М. З., Буркат В. П., Зубець М. В. та інші; за ред. М. В. Зубця, М. З. Басовського. – К.: ВНА "Україна", – 1995. – 440 с.

5 Організація племінної справи: навчальний посібник /Топіха В. С., Нежлукченко Т. І., Луговий С. І., Лихач В. Я.; за ред. В. С. Топіхи. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. – 264 с.

6 Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку (1991 – 2017 – 2030 рр.) : монографія / Я. М. Гадзало та ін. Київ : Аграрна наука, 2017. 160 с.

7 Селекційні, генетичні та біотехнологічні методи удосконалення і збереження генофонду порід сільськогосподарських тварин / М. В. Гладій та ін. Полтава : ТОВ "Фірма "Техсервіс", 2018. 791 с.

8 Ладика В. І., Хмельничий Л. М., Буркат В. П., Рубан С. Ю. Реєстрація ICAR. Довідник. Суми : Сумський національний аграрний університет, 2010. 457 с.

9 Войтенко С. Л., Петренко М. О., Вишневський Л. В. Правове регулювання селекційно-племінної роботи галузі тваринництва України : збірник нормативно-правових актів. Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2016. 196 с.

10 Топіха В. С., Нежлукченко Т. І., Луговий С. І., Лихач В. Я. Організація племінної справи : навч. посіб. / за ред. В. С. Топіхи. Херсон : Видавець Гринь Д. С., 2018. 264 с.

11 Федорович Є. І., Мельник Ю. Ф., Федорович В. В., Боднар П. В., Филь С. І. Формування високопродуктивних стад молочної худоби за дії різних чинників: монографія. Київ : Аграрна наука, 2024. 244 с. https://doi.org/10.31073/978-966-540-613-6

12 В. І. Ладика, О. М. Жукорський, І. І. Грициняк, В. С. Козир, О. О. Катеринич, О. М. Церенюк, Л. М. Хмельничий, Н. Л. Рєзникова. Генетичні ресурси вітчизняних порід сільськогосподарських тварин : монографія . Одеса : Олді+, 2023. 336 с.

13 Сидоренко О. В. Войтенко С. Л., Порхун М. Г. Результати оцінки великої рогатої худоби племінних стад дослідних господарств мережі НААН та рекомендації щодо ведення племінної справи у молочному скотарстві. Полтава : ПП "Астрая", 2020. 38 с.

14 Рубан С.Ю. та ін. Генетичні ресурси у тваринництві: навчальний посібник. - Київ. УП "Комприт", 2023. 565 с.

15 Селекція сільськогосподарських тварин : підручник для фах. аграр. вищ. навч. закл. / Ю. Ф. Мельник та ін. Київ : Інтас, 2008. 444 с.

16 Підпала Т. В. Селекція сільськогосподарських тварин : навч. посіб. Миколаїв, 2006. 277 с.

17 Технологія виробництва молока і яловичини : підручник / В. І. Костенко та ін. Київ : Аграрна освіта, 2010. 530 с.

Допоміжна

1 Закон України Про внесення змін до Закону України «Про племінне тваринництво». Закон України Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення

відповідальності за порушення законодавства про племінну справу в тваринництві. – К. : ДНВК «Селекція», 2001. – 20 с.

2 Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід. Інструкція з ведення племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві / М-во аграр. політики України, Укр . акад. аграр. наук, Держ наук.-вироб. концерн "Селекція". Київ : "ППНВ", 2004. 76 с.

3 Інструкція з бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід. Інструкція з ведення племінного обліку в м'ясному скотарстві.–К.: Видавн. "Київський університет", 2003. 62 с.

4 Інструкція з бонітування племінних коней. Інструкція з ведення племінного обліку в конярстві. Положення про централізований племінний облік у конярстві.–Київ: Арістей, 2007. 108 с.

5 Інструкція з бонітування свиней. Інструкція з ведення племінного обліку в свинарстві / М-во аграр. політики України, Укр. акад. аграр. наук, Держ наук.-вироб. концерн "Селекція". Київ : "ППНВ", 2003. 64 с.

6 Інструкція з бонітування овець. Інструкція з ведення племінного обліку у вівчарстві та козівництві / М-во аграр. політики України, Укр . акад. аграр. наук, Держ наук.-вироб. концерн "Селекція". Київ, 2003. 156 с.

7 Кругляк О. В., Кругляк Т. О., Кругляк А. П. Формування господарськи корисних ознак у тварин української чорно-рябої молочної породи за поглинального схрещування. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. Тваринництво. 2024. Вип. 2 (57). С. 68–75. https://doi.org/10.32782/bsnau.lvst.2024.2.10

8 Почукалін А. Є., Прийма С. В., Романова О. В. Селекційні досягнення України (минуле, сучасне): породи, типи і лінії сільськогосподарських тварин. *Розведення і генетика тварин*. Київ, 2024. Вип. 67. С. 140–163. DOI: https://doi.org/10.31073/abg.67.14

9 Нормативно-правові акти з ідентифікації та реєстрації тварин. – К. : АІРТ, 2005. – 192 с.

10 Нормативно-правові акти з питань атестації суб'єктів племінної справи у тваринництві. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет", 2003. – 169 с.

11 Положення про племінне свідоцтво (сертифікат). – К. : Друкарня Воєнного видавництва України «Варта», 2003. – 44 с.

12 Положення про Державний племінний реєстр. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет", 2003. – 51 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства аграрної політики України https://minagro.gov.ua
2. Сайт Верховної Ради України (законодавча база) https://www.rada.gov.ua
3. Сайт Департаменту інтелектуальної власності www.sdip.gov.ua
4. Сайти наукових установ НААН України http://naas.gov.ua